

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alaputatási és szakmódszertani periodika

X. évf. 1. sz. 2017 TAVASZ

[Almássy Balázs: Lázár Ervin: A kisfiú meg az oroszlánok >>>](#)

Almássy Balázs: Lázár Ervin: A kisfiú meg az oroszlánok

„Nincs olyan ketrec, amit ne lehetne kinyitni.”
(Lázár Ervin)

Lázár Ervin műveinek definiálhatóságához minduntalan a „tündéri realizmus” keretét kínálja az olvasó számára a szakirodalom, miközben kevesebb szó esik arról, hogy Lázár Ervinnek ez nem pusztán szerzői magatartása, hanem műveinek értelmezésen túlnövő alapvető világlátása volt.

Ez a világlátás találkozott a „játszani is engedd” szabadságigényét valló olvasókkal, s innentől aztán teljesen értelmetlenné válik *felnőtt* és *gyermek* olvasóközönség kategorikus szétválasztása. A beszűkült játéktér és a minimálisra csökkentett játékidő világában egyetlen biztató magatartás marad mindannyiunk számára: a képzeletünk által olykor hatálytalanítani kell a lehetőségek merev határvonalát, és a valóságot nem kirekeszteni, hanem részévé kell tenni ennek az együttes látásmódnak. Miért?

Mert... vannak... csodák...

A mindennapi életünkbe időről időre meghívott, megfizetett csoda tereként foghatjuk fel például a cirkuszt is, s ezért sem lehet meglepő, hogy a cirkusz intézményként és metaforikus térként is milyen gyakran szerepel Lázár Ervin írói világában: *A kisfiú meg az oroszlánok*, *A Franka Cirkusz*, *A bűvész*, *A cirkusz*, *A fázóművész* mind olyan írások, amelyek a cirkuszi előadások közös élményvilágáig nyúlnak vissza, hogy a *négyszögletiségében is kerek* életporond abszurd játékosságát érzékletesebbé tegyék.

Érdekes, hogy ezeknek az írásoknak sorát épp Lázár Ervin első, nyomtatásban is megjelent műve, az 1964-es *A kisfiú meg az oroszlánok* nyitja meg.

Már ennek a meseregény műfaji meghatározású történetnek az első mondatai is tükrözik azt a kettős világlátást, vagy inkább világérzékelést, mely a lázári írói világnak annyira sajátja, s amit a regénybeli elbeszélőnek, a józan kockaházakat tervező építészmérnöknek is sikerült megőrizni, átmenteni gyermekkorából, ezzel is bizonyítva, hogy nincs olyan hétköznapi banális pillanat, melyben ne kaphatna szerepet a játékos fantázia: „*Ma is, mint mindig, pontosan fél ótkor befejeztük a munkát az Építészeti Hivatalban. Letettük a vonalzókat, ceruzákat, a kapuban elbúcsúztunk egymástól, és elindultunk hazafelé. A nagy házak, amelyeket terveztünk, ezalatt jóízűen szundikáltak a papíron, vagy talán éppen beszélgettek, és megmutogatták egymásnak az erkélyeiket és emeleteiket. Erről persze nem tudhat senki, mert a hivatal ilyenkor már teljesen üres.*”^[1]

Jellemző, hogy a történetbéli kisfiú oroszlánjának, Bruckner Szigfridnek is hamarabb megtudjuk a nevét, mint magának Petinek, és magától értetődő, hogy ebben az írói világban Barna Viktor építésznek és a nadrágtartós, szemüvegkeretes oroszlánnak kedélyes beszélgetésén sem ütközünk meg.

A cirkusz jelentéstartalmi gazdagsága nemcsak azzal érhető tetten, hogy a kiöregedett cirkuszi oroszlán, Szigfrid számára minden kicsi és nagy, közeli és távoli, mint amilyen a szavanna is, csak a cirkuszporondhoz mérve értelmezhető, hisz ezt még a mese keretén belüli logikának is betudhatjuk, hanem egyáltalán a történet felvetése is csak egy olyan világban válik értelmezhetővé, ahol a cirkusznak helye van. És itt a cirkuszra, mint kultúraközvetítő, közösségépítő közegre gondolok.

Azok a fajta utazócirkuszok, melyek a Lázár Ervin-i mesevilágban megelevenednek, s bizonyosan személyes gyermekkori emlékeken is alapulnak, ma még – bár egyre fogyatkozó számban – megtalálhatók Európa szerte, de a rohamtempóban szigorodó állatvédelmi rendelkezések még sokszor a leghumánusabb körülményeket biztosító utazócirkuszokat is nehéz helyzetbe sodorják, pedig egzotikus állatok, vadállatok, tigrisek, oroszlanok milliók számára csak így válhattak közvetlen közelből is megtekinthetővé és megismerhetővé, hacsak nem egy állatkerttel is rendelkező nagyvárosban éltek. A cirkusznak ez is a missziója volt.

És bár 1964-ben jelent meg először a meseregény, de Bruckner Szigfrid már ekkor az élehetetlen, mert szűk ketrecek tarthatatlanságáról beszél, a pulóverbe öltöztetett idős és fogatlan nőstényoroszlánról, a mélyen letargikus Szilviáról olvasva nekünk is összeszorul a szívünk, és Szigfrid unokaöccse, a forradalmár oroszlan Láz Jenő is a világ oroszlanjainak felszabadításáért száll síkra. És ezen a ponton válik világossá, hogy nincs állati meg emberi méltóság, hanem csak *méltóság* van, és részvét, és egymás iránti odafigyelés.

A regény sokszintű jelentésrétegeiből épp úgy kiemelhetjük a felnőttek és a gyerekek egymástól élesen elkülöníthető világát, mint az öregek iránti részvétet vagy épp a társtalanság miatti szomorúságot és a közösség iránti vágyat. A cirkusz pedig pont ezeknek a jelentésrétegeknek az összefogásában jutott döntő szerephez: ha felnőttként, jegyet fizetve azt várjuk tőle, hogy artistái meghazudtolják a fizikát, bűvészeik becsapják az érzékeinket, táncosnőik elvarázsoljanak a szépségükkel, akkor miért ne válhatna mindezen vágyaknak, beleértve a közösségélményt is, megvalósítási terévé a porond világa.

A könyv egyik legmegindítóbb pillanata, ahogy az öreg oroszlan a kezdetben üres nézőtérnek adja elő egykor volt számait, s az üres és sötét cirkusz fokról fokra benépesül az artistákkal, eróművészekkel, légtornászokkal, állatszélidítőkkal, cirkuszi alkalmazottakkal, pónikkal, tigrisekkel, galambokkal, zsiráfokkal, mert tudják, hogy amit látnak: „Egy öreg oroszlan búcsúfellépése.” S mikor „(...) Kigyulladtak a reflektorok. Egyszerre pompás fényben úszott a cirkusz, piros, sárga, zöld fények táncoltak Szigfriden, és az egész nézőtér diadalittasan, örömmámorban éljenzett.” [2]

[1] In: Lázár Ervin: *A kisfiú meg az oroszlanok*. Móra Ferenc Könyvkiadó, Bp. 1978., 5. o.

[2] In: id. mű, 80-81. o.